

Vi taler ikke om penge

En performance lecture om finanser for de 13-19-årige

I en blanding af performance, dans, foredrag og interaktivt spil vil tre forfattere, en økonom og en filosof hjælpe os med endelig at forstå, hvad meningen er med de penge! De tikker ind på vores bankkonto hver måned, og der er noget med, at vi alle er ansvarlige for, at verdensøkonomien vækster. Men er det godt eller skidt, og hvor kommer penge mon fra? Vi kaster os over 2.000 års økonomisk historie fra oldtid til fremtid og bliver helt sikkert klogere, og muligvis også forvirrede på et højere plan...

INDHOLD

- 2 Kære underviser – introduktion til forestillingen og materialet
- 3 Kan man performe et foredrag?
- 5 Money makes the world go 'round – men hvor kommer de fra?
- 7 Rigmand eller fattiglus?
- 11 Inspiration til litteratur og oplevelser

Kære underviser

Vi håber *Vi taler ikke om penge* og undervisningsmaterialet her vil inspirere dig til at diskutere penge og økonomi med dine elever på tværs af fagene i udkolingen og på ungdomsuddannelser. Ud for de forskellige temaer har vi angivet hvilke fag, vi foreslår, du kan bruge øvelserne i. Vi håber du vil plukke frit fra dem og bruge dem, som det passer dig og jer.

Om forestillingen

Vi taler ikke om penge handler om, hvad penge er for en størrelse – historisk, filosofisk, socialt og psykologisk – og hvad de betyder for os i dag. I en tid med finanskriser og boligbobler, hvor det enkelte menneske stilles til ansvar for såvel økonomisk som personlig vækst. Hvor penge er blevet en grænseløs magtspiller, vi ikke kan forestille os at leve uden, er det vigtigt at stille den unge generation spørgsmålet om, hvordan penge indvirker på deres liv.

Kan man for eksempel købe sig til tryghed og kærlighed? Hvad er de mest basale ting i livet, og hvad koster de? Hvor lidt kan man egentlig leve for, i kroner og i ører? Og hvordan ser fremtidens penge og forbrug ud?

Til at udforske spørgsmålene har vi inviteret tre forfattere, en økonom og en filosof til at give deres bud på pengenes plads i et af verdens rigeste samfund – tilsat dans, iskolde fakta, gambling og en god portion humor. Vi håber på at kunne inspirere til værdifulde diskussioner og refleksioner i undervisningen.

Mange hilsner,
Adelaide Bentzon/LiminalDK

FAKTA: Vi taler ikke om penge

Gæstespil på Teater GROB Nørrebrogade 37, 2200 København N

Spilleperiode: 9. - 14. januar 2017

Spilletider: Mandag-fredag kl. 10 og kl. 12, lørdag kl. 17

Varighed:

Alder: 13-19 år

Billetter: teaterbilletter.dk

Medvirkende: Pernille Koch, Kasper Daugaard

Isenesættelse: Adelaide Bentzon

Tekster af bl.a.: Kristina Stoltz, Johannes Lilleøre og Caroline Minor.

Musik: Kristian Hverring/Krishve

Forestillingen er støttet af Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst, Aarhus Kommune, Beckett Fonden og BikubenFonden.

KAN MAN PERFORME ET FOREDRAG?

Brug oplæggene i dansk, drama og musik

*"Det kan godt være, at man ikke kan købe kærlighed for penge
- men man kan købe noget, der ligner til forveksling."*

Simon Spies

1. HVAD ER EN PERFORMANCE LECTURE?

Vi taler ikke om penge er en 'performance lecture', som består af lige dele forelæsning og forestilling. Som genre er performance lecture ca. 15 år gammelt, i Danmark kun ca. 10 år, og dens rødder går tilbage til konceptkunst i 60'erne: en hybridgenre mellem det akademiske og kunsten med elementer fra både forskning, foredrag, billedkunst, fortælle teknikker og scenekunst.

Groft sagt kan man sige, at performance lectures har foredragets form: En eller evt. flere personer står foran mange personer og fortæller noget. I ser måske et rejseforedrag for jer eller en lærer eller universitetsforelæser, som øser ud af sin viden.

Næsten i modsætning hertil befinder teatrets 'forestilling' sig: Traditionelt set er en forestilling i teatret et værk, hvor en fiktiv fortælling leveres til et publikum af optrædende, der opbygger en illusion og spiller karakterer og figurer.

En performance lecture er altså et foredrag, hvor man har mange muligheder for at formidle sit budskab. Måske begynder foredragsholderen at synge en sang og danse undervejs, at tage en maske på og smide med farver. Eller han inviterer tilskuerne på en afstemning, en drink eller en leg. Når man inviterer teatret ind i foredragets rum, er mulighederne uendelige.

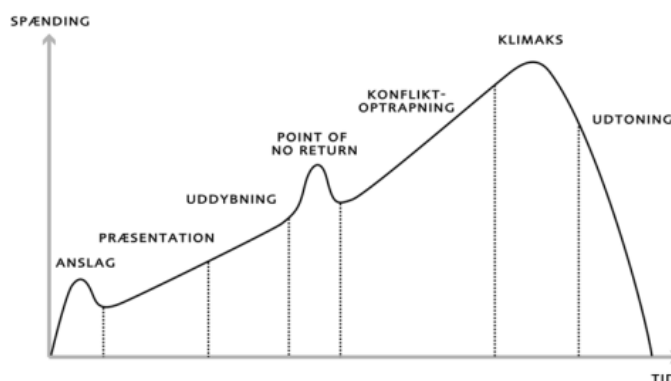
Arbejdsspørgsmål:

- Skriv ned hvor mange forskellige virkemidler, der bliver brugt i *Vi taler ikke om penge*.
- Hvordan er den bygget op dramaturgisk (hvilken struktur) – omkring et plot, karakterer eller noget tredje?
- Hvordan kan du se, at *Vi taler ikke om penge* er en performance lecture?
- Hvordan oplevede du at blive inddraget som en del af performance lecture'n?
- Adskiller den sig fra en traditionel teaterforestilling? Hvordan og hvordan ikke?

2. HOLD EN PERFORMANCE LECTURE

Nu er det jeres tur til at performe et foredrag!

- Del jer op i grupper af 3-4.
- Find et emne, der relaterer sig til økonomi og penge, I vil holde foredrag om. F.eks. finanskrisen 2008, banker, lommepenge. Der skal indgå fakta om jeres emne udover de performative indslag.
- Vælg 2-3 virkemidler I vil benytte jer af, når I performer foredraget – musik, sang, dans, mad, en quiz, kostumer, fiktive karakterer etc. Alt er muligt! Bare sørg for højst at bruge tre virkemidler og at tænke over, hvordan de kan passe sammen med dit emne.
- Jeres performance lecture må vare 10-15 min.
- Når I opbygger jeres performance lecture kan I lade jer inspirere af f.eks. *berettermodellen*. Overvej hvor jeres performative virkemidler skal bruges og tænk foredraget mere som en *fortælling* end et traditionelt foredrag – konflikten kan f.eks. være mellem publikum og oplægsholderen.
- Vis jeres performance lectures for hinanden i klassen og diskuter, hvordan I har brugt virkemidlerne til at formidle jeres budskab.

Model: Studieportalen.dk

MONEY MAKES THE WORLD GO 'ROUND – MEN HVOR KOMMER DE FRA?

Brug oplæggene i historie og samfundsfag.

"I'd like to live like a poor man with lots of money."

- Pablo Picasso

FRA BYTTE-BYTTE-KØBMAND TIL MOBILEPAY

Der var engang, hvor man byttede sig til ting med naturalier – muslingeskaller, dyretænder, mad, en ko – men allerede tilbage i det 1. årtusinde f.Kr. begyndte kineserne at bruge mønter som betaling, mens vi skal helt op til 1600-tallet, før vi i Europa fik de første nu nærmest uddøde pengesedler. Pengene blev sat i system og udlånt og pantsat med de første banker i 1800-tallet. Bankerne blev den gavmilde mellemmand, virksomheder og manden på gaden kunne gå til for at låne penge eller investere. Og med et lille hop i tiden leder det os så til 1980'ernes Great Depression og den finanskrisen, vi oplevede i 2008 og resulterede i boligbobler, skyhøje lån og en stigende ulighed i samfundet. I dag er penge sjældent noget, vi har mellem hænderne, men blot tal på en skærm, vi eller en bankmand rykker rundt på via netbank eller MobilePay.

Hvad var det nu lige, der var så smart ved at gå over til penge? Og hvad sker der mon med dem i fremtiden?

Kilde: Denstoredanske.dk

1. ER COOL CASH STADIG COOL?

I Vi taler ikke om penge får vi en lyngennemgang af 2000 års pengehistorie fra primitive samfunds byttehandler til i dag, hvor vi næsten har glemt alt om kontanter men til gengæld har rig mulighed for at låne penge i banken. Hvordan har udviklingen indflydelse på jeres brug af penge?

Baggrund:

- Læs artiklen "Betalingsvirksomhed spår kontantløst samfund", Jyllandsposten Finans, 15.09.2015: <http://finans.dk/live/privatokonomi/ECE8018977/Betalingsvirksomhed-sp%C3%A5r-kontantl%C3%B8st-samfund/?ctxref=ext>

Arbejdsspørgsmål:

- Hvad er, ifølge de interviewede i artiklen, fordelene ved ikke at bruge kontanter?
- Bruger du kontanter, eller betaler du helst på en anden måde – med Dankort, MobilePay eller andet? Kender du nogen, der aldrig bruger kontanter? Og nogen, der altid gør? Hvad er forskellen?
- Kan du forestille dig at leve i et samfund bygget op omkring bytte- eller naturalieøkonomi? Hvad ville det betyde for samfundet og dit liv?
- Er der nogen fordele ved, at vi i dag har flere penge mellem hænderne, kan låne penge i

banken og købe flere ting? Og er der nogen ulemper og grunde til at gå nogle skridt tilbage i pengenes historie? List fordele og ulemper.

2. SKAL VI IKKE BARE DELE?

Mange spør at deleøkonomi er fremtidens måde at forbruge på – og det er da også ret smart: Du og din nabo deles om en cykel, du bor i en andens lejlighed i bytte for din egen på ferien eller får et lift af ham, der alligevel skal samme vej. Er det ikke en god måde at spare penge og resurser på? Eller er der også ulemper ved at dele alting?

Baggrund:

- Hør Claus Skytte, forfatter til bogen "Skal vi dele?" (Skytsengel, 2014), fortælle om deleøkonomi: www.youtube.com/watch?v=N2uYy_EABUk
- Læs artiklen "Airbnb og Uber - Her er alle bagsiderne ved deleøkonomi", MetroXpress 14.09.2015: www.mx.dk/penge_erhverv/nyheder/story/25461786
- Læs artiklen "Handy man-opgaver og garageudlejning - Her er fem eksempler på deleøkonomi", dr.dk 19.05.2016: www.dr.dk/nyheder/indland/handy-man-opgaver-og-garageudlejning-her-er-fem-eksempler-paa-deleoekonomi

Arbejdsspørgsmål:

- Hvordan adskiller deleøkonomi sig fra traditionel økonomi? Kom med nogle andre eksempler på deleøkonomi end dem i DR's artikel.
- Har du selv benyttet dig af deleøkonomi – eller kunne du forestille dig det? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Hvad mener Claus Skytte er fordelene ved deleøkonomi? Hvad mener de interviewede i MetroXpress' artikel er ulemperne? Har det konsekvenser for vores økonomi, hvis vi alle begynder at dele i stedet for at købe og sælge?

RIGMAND ELLER FATTIGLUS?

Brug oplæggene i filosofi, dansk og samfundsfag

*“So you think that money is the root of all evil.
Have you ever asked what is the root of all money?”*
- Ayn Rand

KREDITKORTETS SAMFUND

Sociologen Zygmunt Bauman kalder vores samfund for ”kreditkortets samfund”; et sted, hvor penge er blevet så abstrakt en størrelse, at vi ikke længere behøver spare op for at få råd til noget. Vi gør bare, hvad vi har lyst til, når vi har lyst til det, uden at tænke på, hvad det koster. Siden industrialiseringen er det gradvist blevet en del af vores kultur at forbruge for vores fornøjelses skyld. Vi køber ikke tøj, fordi vi fryser, men fordi vi nyder selve handlingen at købe nyt tøj. Men hvad så når vi donerer penge til verdens fattigste eller køber julegaver? Så er vi da ikke bare en omgang egotrippere, der ikke kan se ud over vores eget overtræk, vel?

1. ER LYKKEN GODS OG GULD?

Danmark er af mange blevet kåret som verdens lykkeligste land, og i 2014 kom Institut for Lykkeforskning med en rapport, der viser, at vores velstand, altså vores rigdom, ligger på en 3. plads i forhold til, hvad der gør os lykkelige. Kun toppet af tillid og tryghed. Rige lande er simpelthen lykkeligere end fattige. Men føler du dig rig eller fattig – og gør penge dig lykkelig?

Foto: Unicef.org

Foto: Ekstrabladet.dk

Baggrund:

- Find rapporten ”Der er et lykkeligt land”, Institut for Lykkeforskning, 2014 her: www.lykkeforskning.dk/publikationer/4589303545

Arbejdsspørgsmål:

- Føler du dig rig eller fattig? Hvorfor? Og hvad vil det sige?
- Nævn situationer fra din hverdag, hvor du føler dig rig eller fattig. Hvad kunne ændre på den følelse?
- Er der andre ting i dit liv end penge, der gør, at du føler dig rig eller fattig?

- Se Unicefs video om Edward: www.youtube.com/watch?v=tSUvbeV5h5w
- Diskuter jeres reaktion. Får I dårlig samvittighed over, at I er mere velstillede end Edward?
- Læs, hør og analyser Pink Floyd's sang "Money":
Lyd: <https://www.youtube.com/watch?v=-0kcet4aPpQ>
Tekst: http://www.lyricsfreak.com/p/pink+floyd/money_20108700.html
- Hvordan synes I man skal håndtere fattigdom i verden i kreditkortets samfund? Er det et rigt land som Danmarks ansvar eller er vi alle, også de fattige, vores egen lykkes smed?
- Lav en video (1 min.) eller billedcollage (evt. med mobiltelefon eller iPad) om rigdom og fattigdom i jeres liv. I kan lade jer inspirere af "Der er et lykkeligt land" og Unicefs video. Vis dem for hinanden i klassen og diskuter, hvordan rigdom og fattigdom bliver udtrykt i dem.

2. DEN STORE DEBATDYST

Find jeres allermest hårdtslående argumenter frem, når klassen tørner sammen i Den Store Debatdyst. For hvad vil det sige at være rig og fattig? Afhænger det kun af de penge, du har i banken? Og hvordan forholder vi os til dem, der har færre eller flere penge end os?

Foto: Multimedia.pol.dk

Baggrund:

Ifølge Verdensbankens tal over de rigeste og fattigste lande fra 2015 er Qatar verdens rigeste land med 146,011.85 dollars i bruttonationalprodukt (BNP), mens Den Centralafrikanske Republik er verdens fattigste land med 639.937 dollars i BNP. Danmark ligger nummer 21 på listen over verdens rigeste lande, men samtidig taler man om, at der bliver flere og flere fattige i Danmark. Er vi rige eller fattige?

Bruttonationalproduktet (BNP)

er et mål for værdien af et lands samlede produktion af varer og tjenester minus værdien af de anvendte råstoffer.

Kilde: [Wikipedia](#)

- Kilder: artiklerne i Global Finance: "The Richest Countries in the World": www.gfmag.com/global-data/economic-data/richest-countries-in-the-world?page=12 og "The Poorest Countries in the World": www.gfmag.com/global-data/economic-data/the-poorest-countries-in-the-world?page=12
- Læs artiklen "Fattigdom i Danmark" på Faktalink.dk: www.faktalink.dk/titelliste/fattigdom-i-danmark/hele-faktalinket-om-fattigdom-i-danmark

Spilletts regler:

I skal konkurrere to grupper mod hinanden inden for et af nedenstående emner, eller I kan finde andre emner, I synes vil være interessante debattere. Jeres lærer vælger, om jeres gruppe skal argumentere for eller imod forslaget, og det er så jeres opgave at lave et oplæg, der kan overbevise modstanderen og publikum. Hvert hold deltager kun i en debat. Ved den debat, I ikke deltager i, er I publikum og stemmer om, hvilket af de debatterende hold, der argumenterer bedst for deres sag. Jeres lærer er dommer i begge debatter.

I skal debattere et af følgende emner:

Højere ulandsbistand til fattige lande

Skal verdens fattigste sulte, når vi har så høj en velfærd i Danmark. Kan vi ikke undvære et stykke af kagen til dem? Vi har et globalt ansvar for at hjælpe dem, der er værre stillet end os selv. Men hvad med de fattige her i Danmark?

"Christian Juhl (udviklingsordfører, Enhedslisten) lægger ikke skjul på, at han gerne ser en højere udviklingsbistand i de kommende år.

- Regeringens nedskæringer er især i disse år ulogiske, fordi de skal være med til at sikre mennesker i de fattigste dele af verden ordentlige vilkår, så de ikke fristes til at flygte. De skal desuden sikre, at mennesker, som rammes af klimakatastroferne, kan sikre sig, hvor de bor."

- TV2 Nyheder, 12.12.2015: www.nyheder.tv2.dk/2015-12-12-enhedslisten-konservative-vil-bringe-regeringen-i-mindretal-om-ulandsbistand

Sænk topskatten for de rigeste i Danmark – vækst er vejen ud af fattigdom

Det skal kunne betale sig at arbejde, og særligt de rigeste danskere skal betale mindre i skat og have flere penge mellem hænderne. Så vil vi få gang i væksten i Danmark og flere mennesker vil have en grund til at arbejde og dermed komme ud af deres fattigdom.

"Det er et spørgsmål om at gøre Danmark rigere. Faktummet er fra alt økonomisk videnskab, at når vi hiver en krone ind i topskat, så koster det to kroner i velstand. Og omvendt: Hvis man giver en lettelse på en krone, så stiger velstanden med to kroner. Det er vigtigt for Danmark. Vi er et land, som har haft nulvækst i de seneste 10 år i gennemsnit. Det betyder, at vi relativt set bliver fattigere i forhold til lande, som har vækst. Det er færre muligheder. Det er færre muligheder for at hjælpe de syge, de gamle og de plejkrævende, og det skal vi ikke finde os i."

- Anders Samuelsen, Liberal Alliance, Berlinske Politiko 31.08.2016:

<http://www.politiko.dk/nyheder/anders-samuelsen-goer-det-helt-klart-jeg-vil-aktivt-vaelte-lars-loecke-hvis->

Hvis I argumenterer for:

Fokuser på de positive aspekter ved forslaget: Hvilke gevinster vil det have for Danmark og verden, hvordan vil det forbedre folks hverdag og skabe en bedre fremtid? Skab samtidig tvivl om de negative konsekvenser ved forslaget.

Hvis I argumenterer imod:

Fokuser på de negative konsekvenser ved forslaget: Hvordan vil det skade samfundet, gøre folks hverdag sværere og skabe problemer i fremtiden? Skab også tvivl om de positive gevinster ved forslaget.

Vind debatten – brug retoriske virkemidler!

Når I laver jeres præsentation og øver den for hinanden kan I hente inspiration i Aristoteles' tre retoriske virkemidler eller appelformer: logos (fakta), patos (følelser) og etos (troværdighed). Kort fortalt skal du altså:

- Underbygge det, du siger, med fakta – f.eks. tal eller statistik.
- Skab en særlig stemning gennem billeder, følelser og sammenligninger – f.eks. fra dit eget liv.
- Få tilhørerne til at tro på dig ved at sætte dig i deres sted.

Læs mere om de tre appelformer her: <http://gymdansk.weebly.com/appelformer.html>